

Briuselis, 2019 06 05
COM(2019) 523 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

**dėl 2019 m. Rumunijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl
2019 m. Rumunijos konvergencijos programos**

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2019 m. Rumunijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Rumunijos konvergencijos programos

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo¹, ypač į jo 9 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo², ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

- (1) 2018 m. lapkričio 21 d. Komisija priėmė metinę augimo apžvalgą, kuria pradedamas 2019 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Ji tinkamai atsižvelgė į 2017 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos paskelbtą Europos socialinių teisių ramstį. 2019 m. kovo 21 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino metinėje augimo apžvalgoje nustatytus prioritetus. 2018 m. lapkričio 21 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė įspėjimo mechanizmo ataskaitą, kurioje Rumunija nurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą;
- (2) 2019 m. vasario 27 d. paskelbta 2019 m. Rumunijos ataskaita³. Joje įvertinta Rumunijos pažanga, padaryta įgyvendinant 2018 m. liepos 13 d. Tarybos priimtas

¹ OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

² OL L 306, 2011 11 23, p. 25.

³ SWD(2019) 1022 *final*.

konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas, veiksmai, kurių Rumunija ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais priimtas rekomendacijas, ir Rumunijos pažanga siekiant nacionalinių tikslų pagal strategiją „Europa 2020“. Į ją įtraukti ir nuodugnios apžvalgos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį rezultatai, kurie taip pat buvo paskelbti 2019 m. vasario 27 d.⁴. Atlikusi analizę Komisija padarė išvadą, kad Rumunijoje yra susidaręs makroekonominis disbalansas. Konkrečiai, pažeidžiamumas yra susijęs su mažėjančiu sąnaudų konkurencingumu ir didėjančiu einamosios sąskaitos deficitu, vykdam ekspansinę fiskalinę politiką ir esant nenusipėjusiai verslo aplinkai. Naujausios teisėkūros iniciatyvos kelia pavojų finansų sektoriaus veikimui ir gali pakenkti privačiosioms investicijoms;

- (3) 2019 m. gegužės 9 d. Rumunija pateikė 2019 m. nacionalinę reformų programą, o 2019 m. gegužės 8 d. – 2019 m. konvergencijos programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos vienu metu;
- (4) į atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas atsižvelgta sudarant 2014–2020 m. Europos struktūrinių ir investicijų fondų (toliau – ESI fondai) programas. Kaip numatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013⁵ 23 straipsnyje, Komisija, jei tai būtina siekiant remti atitinkamų Tarybos rekomendacijų įgyvendinimą, gali paprašyti valstybės narės peržiūrėti savo partnerystės sutartį ir susijusias programas bei pasiūlyti jų pakeitimų. Kaip naudotusi šia nuostata, Komisija išsamiau nurodė priemonių, kuriomis ESI fondų veiksmingumas siejamas su patikimu ekonomikos valdymu, taikymo gairėse⁶;
- (5) šiuo metu Rumunijai taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. 2019 m. konvergencijos programoje Vyriausybė numato, kad nominalus deficitas 2019 m. bus 2,8 % BVP, o vėliau palaipsniui mažės – iki 2,0 % BVP 2022 m. Perskaičiuotas struktūrinis balansas⁷ rodo, kad per programos laikotarpį vidutinio laikotarpio biudžeto tikslas – 1 % BVP struktūrinis deficitas – nebus pasiektas. Konvergencijos programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2022 m. ir toliau nesieks 40 %. Makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos šios biudžeto projekcijos, yra palankus. Be to, priemonės, kurių reikia norint pasiekti planuojamus deficito tikslus, nepakankamai konkretizuotos;
- (6) 2018 m. birželio 22 d. pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 121 straipsnio 4 dalį Taryba nusprendė, kad 2017 m. Rumunijoje buvo pastebėtas didelis nukrypimas nuo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo. Atsižvelgdama į nustatytą didelį nukrypimą, 2018 m. birželio 22 d. Taryba Rumunijai rekomendavo imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad grynųjų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų⁸ nominalus

⁴ COM(2019) 150 *final*.

⁵ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013 12 20, p. 320).

⁶ COM(2014) 494 *final*.

⁷ Pagal ciklą pakoreguotas balansas atėmus vienkartinės ir laikinąsias priemones, Komisijos perskaičiuotas taikant bendrai sutartą metodiką.

⁸ Grynąsias pirmines valdžios sektoriaus išlaidas sudaro visos valdžios sektoriaus išlaidos atmetus palūkanų išlaidas, Sąjungos fondų pajamomis visiškai kompensuojamas išlaidas Sąjungos programoms ir išlaidų nedarbo išmokoms nediskrecinius pokyčius. Nacionaliniu lygmeniu finansuojamas bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas išlyginamas per ketverių metų laikotarpį. Įskaičiuojamos diskrecinės

augimas neviršytų 3,3 % 2018 m. ir 5,1 % 2019 m., o tai atitiktų 0,8 % BVP metinį struktūrinį koregavimą abejais metais. 2018 m. gruodžio 4 d. Taryba padarė išvadą, kad Rumunija nesiėmė veiksmingų priemonių, kuriomis būtų atsižvelgta į 2018 m. birželio 22 d. Tarybos rekomendaciją, ir pateikė patikslintą rekomendaciją. Naujojoje rekomendacijoje Taryba paprašė Rumunijos imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad 2019 m. grynujų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų nominalus augimas neviršytų 4,5 %, o tai atitiktų 1,0 % BVP metinį struktūrinį koregavimą. 2019 m. birželio XX d. Taryba padarė išvadą, kad Rumunija nesiėmė veiksmingų priemonių, kuriomis būtų atsižvelgiama į 2018 m. gruodžio 4 d. Tarybos rekomendaciją. Be to, remiantis 2018 m. galutiniais duomenimis nustatyta, kad 2018 m. Rumunija labai nukrypo nuo rekomenduoto koregavimo. Remdamasi SESV 121 straipsnio 4 dalimi ir Reglamento (EB) Nr. 1466/97 10 straipsnio 2 dalimi, 2019 m. birželio 5 d. Komisija pateikė įspėjimą Rumunijai, kad 2018 m. pastebėtas didelis nukrypimas nuo koregavimo plano, kuriuo siekiama vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo. 2019 m. birželio XX d. Taryba priėmė tolesnę rekomendaciją, kurioje patvirtinama, kad Rumunijai reikia imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad 2019 m. grynujų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų nominalus augimas neviršytų 4,5 %, o tai atitiktų 1,0 % BVP metinį struktūrinį koregavimą. Remiantis Komisijos 2019 m. pavasario prognoze, esama rizikos, kad 2019 m. nuo tos rekomendacijos bus nukrypta;

- (7) 2019 m. birželio XX d. Taryba rekomendavo Rumunijai imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad 2020 m. grynujų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų nominalus augimas neviršytų 5,1 %, o tai atitiktų 0,75 % BVP metinį struktūrinį koregavimą. Remiantis Komisijos 2019 m. pavasario prognoze, jeigu politika nesikeis, esama rizikos, kad 2020 m. nuo to reikalavimo bus nukrypta. Be to, Komisijos 2019 m. pavasario prognozėje numatyta, kad valdžios sektoriaus deficitas 2019 ir 2020 m. viršys Sutartyje nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę. Apskritai Taryba mano, kad, siekiant laikytis Stabilumo ir augimo pakto nuostatų ir atsižvelgiant į smarkiai pablogėjusią fiskalinę perspektyvą, remiantis 2019 m. birželio XX d. Rumunijai pateikta rekomendacija ištaisyti pastebėtą didelį nukrypimą nuo koregavimo plano, kuriuo siekiama vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo, nuo 2019 m. reikės imtis svarbių papildomų priemonių;
- (8) planuojant Rumunijos biudžetą nuolat ignoruojami nacionalinės fiskalinės sistemos reikalavimai. Pagal nacionalinę struktūrinio deficito taisyklę reikalaujama, kad būtų laikomasi arba artėjama prie vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo, t. y. struktūrinio deficito, kuris neviršytų 1 % BVP. 2016 m. Rumunija nutolo nuo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo ir nuo to laiko nuo jo nukrypsta, taip pažeisdama nacionalinę deficito taisyklę. Du 2018 m. rudenį priimti 2018 m. biudžeto pakeitimai dar kartą nukrypo nuo kelių pagalbinių taisyklių, kuriomis draudžiama didinti deficitą ir viršutinės išlaidų ribas per einamuosius finansinius metus. 2019 m. biudžetas, kurį Vyriausybė priėmė 2019 m. vasario mėn. ir kurį Parlamentas patvirtino kovo mėn., vėl nukrypo nuo daugelio fiskalinių taisyklių, įskaitant struktūrinio deficito taisyklę. Be to, kaip ir ankstesniais metais, valdžios institucijos iki teisės aktais nustatyto rugpjūčio mėn. termino Parlamentui neatsiuntė atnaujintos vidutinio laikotarpio fiskalinės strategijos, taip trukdydamos jam atlikti vadovaujamą vaidmenį. Taip pat, kaip ir ankstesniais metais, valdžios institucijos nesilaikė reikalavimo pasirašyti pareiškimą, kad 2019 m.

su pajamomis susijusios priemonės arba įstatymais nustatytas pajamų padidėjimas. Vienkartinės priemonės, susijusios tiek su pajamomis, tiek su išlaidomis, neįskaičiuojamos.

biudžetas ir fiskalinė strategija atitinka fiskalines taisykles ir fiskalinės atsakomybės principus;

- (9) mokestinės prievolės toliau vykdomos prastai. Skirtumas tarp teoriškai numatomų ir faktiškai surenkamų pajamų iš pridėtinės vertės mokesčio tebėra labai didelis. Papildomas su mokestinių prievolių vykdymu susijęs iššūkis – didelė neoficiali ekonomika, o iš valstybės biudžeto prarandama daug išteklių dėl labai paplitusio nedeklaruojamo darbo. Be to, mokesčių slėpimą palengvina tai, kad didžioji dalis mokėjimų atliekama grynaisiais pinigais. Per praėjusius metus Rumunija padarė nedidelę pažangą įgyvendindama jai skirtą pakartotinę rekomendaciją gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir mokesčių surinkimą. Gana lėtai vyksta su mokesčių administratoriaus IT sistema sujungtų elektroninių kasos aparatų diegimas. Mokesčių administratorius imasi priemonių, kad sukurtų rizikos vertinimo sistemą, skirtą mokesčių mokėtojams audituoti;
- (10) po kelerių metų nuolatinių pastangų konsoliduoti finansų sektorių 2018 m. finansinis stabilumas vėl susvyravo dėl Vyriausybės ir Parlamento teisėkūros iniciatyvų. Neatlikus nei poveikio vertinimo, nei konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais, 2018 m. gruodžio mėn. pabaigoje nepaprastu potvarkiu Vyriausybės priimtas bankų turto mokestis sukėlė didelį susirūpinimą dėl jo neigiamo poveikio bankų prudencinei būklei, pinigų politikos vykdymui ir galiausiai investicijoms ir ekonomikos augimui. Jo priėmimo būdas ir nuostatos padarė didelį neigiamą poveikį valiutos kursui, Vyriausybės gebėjimui skolintis rinkoje ir galiausiai suinteresuotųjų subjektų operacinės rizikos suvokimui. Nors kai kurie kontroversiški mokesčio aspektai iš dalies pakeisti 2019 m. kovo mėn., pakeitimai vėl buvo priimti Vyriausybės nepaprastu potvarkiu ir neatlikus poveikio vertinimo. Problematiškiausi bankų bendros turto sumos mokesčio aspektai pašalinti. Tačiau pagal naują formuluotę mokestis gali iškreipti kreditavimo paskatas, o tai gali lemti netinkamą kreditų paskirstymą ekonomikai. Reikėtų įvertinti galimas šių pokyčių pasekmes pinigų politikos poveikiui. Kelios teisėkūros iniciatyvos, kurias Parlamentas priėmė 2018 m. pabaigoje, nors 2019 m. kovo mėn. Konstitucinis Teismas jas paskelbė prieštaraujančiomis Konstitucijai, bankų sektoriui sukėlė papildomų sunkumų ir sustiprino bendrą nenusipėjamos teisinės sistemos įspūdį. Ankstesnė patirtis rodo, kad tokias iniciatyvas teisėkūros institucijos galėtų teikti ir vėl;
- (11) tikėtina, kad riziką viešųjų finansų tvarumui sukels 2018 m. gruodžio mėn. Parlamento priimtas naujas pensijų įstatymas. Pensijos apskaitos vienetas, t. y. pagrindinis pensijos indeksavimo parametras, 2019 m. rugsėjo mėn. turėtų padidėti 15 %, o 2020 m. rugsėjo mėn. – 40 %. Pensijų įstatymas pakeistų kelis parametrus, naudojamus apskaičiuojant pensijų išmokas. Visų pirma, numatoma padidinti pensijos apskaitos vieneto vertę, nes esamų pensijų indeksavimo koeficientas, užuot, kaip anksčiau, artėjęs prie kainų, visam laikui liktų sudarytas iš darbo užmokesčio ir kainų. Be to, įmokų mokėjimo laikotarpis, naudojamas asmens pensijai apskaičiuoti, bus sutrumpintas, todėl išaugs išlaidos naujoms pensijoms. Kita vertus, korekcijos indekso (kuris anksčiau iš dalies susiedavo pirmąją pensiją su darbo užmokesčiu) panaikinimas naujoms pensijoms sumažins bendrą kitų parametrų nulemtą pensijų išlaidų padidėjimą. Vis dar neišspręstos kai kurios struktūrinės problemos, turinčios įtakos pensijų adekvatumui. Faktinis vidutinis pensinis amžius artimas ES vidurkiui, bet moterų ir vyrų rodikliai nevienodi. Dėl to, o taip pat dėl to, kad moterų įmokų mokėjimo laikotarpiai yra trumpesni, vyrų ir moterų pensijų skirtumas yra didelis;
- (12) 2008 m. pradėta pensijų sistemos reforma laipsniškai atšaukta. Kelis kartus atidėjus numatytą įmokų į antrosios pakopos pensijų fondus, kurios turėjo iki 2016 m. pasiekti

6 % bruto darbo užmokesčio, padidinimą, nuo 2018 m. įmokos sumažintos iki 3,75 % bruto darbo užmokesčio. Dėl priemonių, kurias 2018 m. pabaigoje Vyriausybė priėmė nepaprastuoju potvarkiu, antrosios pakopos pensijų fondai dar labiau susilpnėjo. Įmokos į tuos fondus tapo neprivalomos po minimalaus penkerių metų įmokų mokėjimo laikotarpio. Antrosios pakopos pensijų fondų valdymo įmonėms gerokai sugriežtinti minimalaus kapitalo reikalavimai, todėl kyla rizika, kad fondų valdymo įmonės gali pasitraukti iš Rumunijos rinkos. Taip pat labai sumažinti administraciniai mokesčiai už bruto įmokas, o tai gali turėti įtakos fondų valdymo įmonių finansiniams rezultatams ir padidinti pasitraukimo iš rinkos tikimybę. Tai gali turėti neigiamų pasekmių vietos kapitalo rinkos plėtrai ir instituciniams investuotojams, taip pat iš ekonomikos pašalinti labai reikalingą ilgalaikių investicijų šaltinį. Be to, antrosios pakopos susilpninimas ar panaikinimas nulems mažiau diversifikuotas pensijos pajamas ir pensijoms sukels didesnę politinę ir demografinę riziką. 2019 m. kovo mėn. nepaprastuoju potvarkiu Vyriausybė paliko galioti naujus minimalaus kapitalo reikalavimus fondų valdymo įmonėms, tačiau iki 2019 m. gruodžio mėn. atidėjo terminą, iki kurio reikia įmokėti visą papildomą kapitalą. Kitos 2018 m. gruodžio mėn. nepaprastuoju potvarkio nuostatos, dėl kurių kyla pavojus antrosios pakopos pensijų fondų gyvybingumui, lieka nepakitusios;

- (13) iššūkiai, susiję su švietimo ir mokymo sistemos kokybe ir įtraukumu, daro neigiamą poveikį Rumunijos integracinio augimo potencialui. Išlaidos švietimui tebėra vienos iš mažiausių ES, visų pirma švietimo lygmenimis, kurie yra labai svarbūs siekiant užkirsti kelią mokyklos nebaigimui (šis rodiklis vis dar aukštas), užtikrinti lygias galimybes ir kovoti su nelygybe vėliau gyvenime. Naudojimas kokybiškais ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugomis tebėra mažesnis nei ES vidurkis, be kita ko, dėl infrastruktūros trūkumo. Tai turi įtakos moterų dalyvavimui darbo rinkoje ir ankstyvajam įgūdžių įgijimui. Atsiliekama modernizuojant mokyklų tinklą ir vykdant optimizavimą pagal demografines tendencijas: 10 % mokyklų yra perpildytos, o 58 % turi perteklinių pajėgumų. Kyla didelių problemų užtikrinant pagrindinių gebėjimų ir skaitmeninių įgūdžių įgijimą. Mokytojų galimybės taikyti į besimokantįjį orientuotą požiūrį nėra pakankamai išplėtos. Tebėra kaimo ir miesto skirtumų, o pažeidžiamos grupės, įskaitant romus, ir toliau turi ribotas galimybes gauti aukštos kokybės įtraukų švietimą;
- (14) įtampa darbo rinkoje vis didėjo, nes nedarbo lygis (4,2 % 2018 m.) yra labai žemas, o darbo jėgos mažėja ir kvalifikuotų darbuotojų vis dar trūksta. Moterų, ypač jaunų ir vidutinio amžiaus, aktyvumo lygis yra žemas. Taip yra daugiausia dėl asmeninių ir šeimyninių pareigų ir dėl to, kad oficialios vaikų priežiūros įstaigas lanko nedaug 0–3 metų vaikų. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis ribotai reaguojama į darbo rinkos poreikius: jos daugiausia orientuotos į finansines paskatas, o ne į konkrečius poreikiams pritaikytus ir visapusiškus metodus. Planuojamos valstybinės užimtumo tarnybos reformos vėlavimas tebėra svarbi kliūtis teikti modernizuotas paslaugas darbdaviams ir bedarbiams. Taip pat menkas kvalifikacijos kėlimo ir integruotų paslaugų teikimas. Įgūdžių ugdymas neatitinka besiplečiančių ekonomikos sektorių poreikių: užpildydami laisvas darbo vietas sunkumų patiria 81 % darbdavių. IRT sektorius auga, o gamtos mokslų, technologijos, inžinerijos ar matematikos 20–29 metų absolventų skaičius Rumunijoje 2014–2016 m. sumažėjo. Šiuo metu visuotinio ar sektoriaus įgūdžių poreikių vertinimo nėra ir reikiamų įgūdžių prognozavimas vis dar nenaudojamas, o tai trukdo švietimo ir mokymo sistemai prisitaikyti prie darbo rinkos poreikių. Siekiant spręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemą pradėta taikyti dualinę profesinio rengimo ir mokymo sistemą. Vis dėlto profesinis rengimas ir mokymas studentų ir tėvų vis dar laikomas antra pasirinkimo galimybe, o palyginti

žemas pastaruoju metu profesinio rengimo ir mokymo įstaigas baigusių studentų užimtumo lygis rodo, kad reikia spręsti atitikties darbo rinkos poreikiams klausimą. Aukštasis mokslas nėra pakankamai suderintas su darbo rinkos poreikiais. Nors tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičius per dešimtmetį išaugo dvigubai, jis tebėra mažas;

- (15) nors padėtis pastaruoju metu pagerėjo, skurdas ir pajamų nelygybė tebėra dideli, o regioniniai skirtumai didėja. Vienam iš trijų rumunų vis dar kyla skurdo ir socialinės atskirties rizika, o tam tikroms grupėms, pvz., vaikams, romams, neįgaliesiems ir pagyvenusiems žmonėms, ši rizika dar didesnė. Socialinių paslaugų kokybė ir aprėptis nepakankama, o geografinis pasiskirstymas nevienodas, nesusietas su specifiniais bendruomenių poreikiais. Licencijuotas socialines paslaugas teikia tik apie 20 % administracinių teritorinių vienetų. Paprastai paslaugos yra sutelktos apie turtingesnes ar miestų vietas, nors neturtingesnėse, kaimo vietovėse ir regionuose poreikiai yra didesni. Dėl ribotos užimtumo, švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų integracijos nėra sąlygų užtikrinti tvarią įvairių palankių sąlygų neturinčių asmenų grupių įtrauktį. Kad galėtų savarankiškai gyventi ir turėtų galimybę įsidarbinti, neįgalieji gauna tik ribotą paramą. Romų bendruomenės padėtis į gera pasikeitė labai nedaug. Prastų būsto sąlygų rodiklis yra didžiausias ES ir kenkia socialinei įtraukčiai. Būsto politika yra decentralizuota be strateginės sistemos, o neturtingoms bendruomenėms dažnai trūksta finansinių išteklių. Socialinis bazinis indeksas, kuriuo remiantis apskaičiuojama daugelis socialinių išmokų, nebuvo atnaujintas nuo 2008 m. ir taip pat gerokai nuvertėjo, palyginti su minimaliuoju darbo užmokesčiu. Todėl nuo 2010 m. mažo ir labai mažo užimtumo asmenų skurdo lygis padidėjo perpus. Be to, neadekvati netipinių darbuotojų socialinė apsauga. Vienam iš trijų netipinių darbuotojų kyla didelio materialinio nepritekliaus rizika. Padieniai ir sezoniniai darbuotojai neturi oficialios galimybės naudotis socialinės apsaugos teisėmis nedarbo, motinystės atostogų, nelaimingų atsitikimų ir traumų darbe atvejais. 2016 m. pradėta įgyvendinti minimalių įtraukties pajamų reforma, dėl kurios padidėtų socialinės paramos aprėptis ir adekvatumas, buvo dar kartą atidėta – iki 2021 m.;
- (16) socialiniam dialogui būdinga tai, kad kolektyvinės sutartys taikomos retai, ypač sektorių lygmeniu, be kita ko, dėl dabartinės sektorių apibrėžties. Valdžios institucijos inicijavo planus peržiūrėti ekonomikos sektorių apibrėžtis, tačiau susitarimas dar nepasiektas. Be kolektyvinių derybų sistemos, prasmingas ir nepavėluotas socialinių partnerių dalyvavimas sprendžiant politikos klausimus ir rengiant reformas yra ribotas. Dažniausiai oficialiai socialinis dialogas vyksta Ekonominėje ir socialinėje taryboje ir socialinio dialogo komitetuose. Tačiau, nepaisant nustatytos dialogo ir konsultacijų sistemos, šių institucijų stabilumas ir vaidmuo per praeitus metus susilpnėjo;
- (17) ilgą laiką Rumunijai buvo būdingas vidutinis darbo užmokesčio augimas, o dabar jis vienas sparčiausių ES. Tai lemia Vyriausybės politika, kuria didinamas viešojo sektoriaus ir minimalusis darbo užmokestis, rekordiškai žemas nedarbo lygis ir struktūrinis darbo jėgos trūkumas. Minimalusis darbo užmokestis ir toliau nustatomas nesistemiškai, netaikant objektyvaus mechanizmo. Bėgant metams jis didintas kelis kartus iš eilės, dėl to 2017 m. susidarė tokia situacija, kai minimalųjį darbo užmokestį gavo vienas iš trijų samdomųjų darbuotojų – ši proporcija beveik keturis kartus didesnė negu 2011 m.;
- (18) sveikatos priežiūros sistemoje reikia spręsti daug uždavinių. Sveikatos priežiūros sistemos veiksmingumą riboja mažas finansavimas, neefektyvus viešųjų išteklių naudojimas ir reformų nevykdymas. Dėl tolesnės emigracijos susidarė didelis gydytojų ir slaugytojų trūkumas. Susirūpinimą tebekelia sveikatos priežiūros infrastruktūra ir

neoficialių mokėjimų paplitimas. Kaimo vietovėse gyvenantys asmenys ir pažeidžiamos grupės turi mažai galimybių gauti sveikatos priežiūros paslaugas. Šie veiksniai savo ruožtu daro neigiamą poveikį gyventojų sveikatai – nepaisant pastarojo pagerėjimo jos rodikliai ir toliau nesiekia ES vidurkio. Labai reikalingi bendruomeninės globos patobulinimai, bet jie vėluoja. Bandomasis projektas, susijęs su bendruomeninės globos centrų steigimu, pradėtas vėluojant, o tai atsiliepė diegiant integruotas globos paslaugas. Ilgalaikės priežiūros sektorius nėra pasirengęs sparčiam visuomenės senėjimui. Priežiūros namuose ir dienos centruose paslaugų teikiama labai nedaug, daugiausia tose vietovėse, kuriose žmonės gauna didesnes pajamas. Ilgalaikės priežiūros aprėptis ir jai skirtos viešosios išlaidos yra vienos mažiausių ES, o ilgalaikės priežiūros, reabilitacijos ir palaikomosios slaugos prieinamumas menkas;

- (19) infrastruktūros, be kita ko, transporto, energetikos, atliekų ir nuotekų sektoriuose, kokybė tebėra prasta ir riboja Rumunijos augimo perspektyvas. Nepaisant didelių viešųjų investicijų Rumunijai įstojus į ES, jos fizinė infrastruktūra vis dar nepakankamai išvystyta. Bendra kelių ir geležinkelių tinklų būklė ir patikimumas labai prasti. Infrastruktūra neatitinka augančiai ekonomikai būdingų eismo poreikių. Kelių tinklas – vienas mažiausiai išvystytų ES, o geležinkelių sektoriaus reforma atsilieka. Per pastaruosius penkerius metus labai išaugo kelių transporto išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis. Be to, dėl toli gražu nepakankamų investicijų į techninę priežiūrą sumažėjo traukinių greitis ir pailgėjo krovinių vežimo geležinkeliais laikas. Miesto transportas kenčia nuo nuolat nepakankamo finansavimo, prasto sektoriaus organizavimo ir vietos paslaugų teikėjų silpnų administracinių gebėjimų. Be to, vis dar esama energetikos, atliekų, vandens ir nuotekų infrastruktūros bei energetikos tinklų jungčių trūkumų. Atliekų tvarkymo sistemos ir toliau būdingas labai nedidelis komunalinių atliekų perdirbimas ir labai didelis sąvartynuose šalinamų atliekų kiekis. Tebėra šalintinių kliūčių siekiant energijos vartojimo efektyvumo tikslo, konkrečiai, dar yra daug galimybių gerinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą;
- (20) Rumunijos bendras inovacinis pajėgumas tebėra nedidelis, o jos būsimam konkurencingumui grėsmę kelia didelis atotrūkis tarp užsienio kapitalo ir vidaus įmonių našumo bei inovacijų diegimo lygio. Rumunijos investicijos į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą yra mažiausios ES (0,5 % BVP) ir viešosios mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros išlaidos toliau mažėjo: nuo 0,32 % BVP 2011 m. iki 0,21 % BVP 2017 m., o tai labai trukdo stiprinti pajėgumus. Dėl to viešosios mokslo bazės kokybė tebėra labai prasta, o mokslo ir verslo ryšiai yra nepakankamai išplėtoti. Kadangi aukštųjų mokyklų gamtos mokslų, technologijos, inžinerijos ir matematikos absolventų skaičius taip pat dar sumažėjo, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas yra didelis iššūkis Rumunijos ekonomikos inovaciniam potencialui. Pagrindinis uždavinys siekiant pagerinti Rumunijos inovacijų diegimo lygį ir konkurencingumą – skaitmeninimas. Rumunijos rezultatai pagal daugelį skaitmeninės ekonomikos ir socialinio indekso komponentų, įskaitant skaitmenines viešąsias paslaugas, visų gyventojų skaitmeninius įgūdžius ir įmonių skaitmeninimą, yra prasti;
- (21) atsižvelgdama į jai skirtą rekomendaciją tobulinti viešųjų investicijų srities projektų prioritetų nustatymo ir rengimo procesus Rumunija padarė nedidelę pažangą. Už viešųjų investicijų projektų, kurių vertė viršija 100 mln. RON (21 mln. EUR), prioritetų sąrašo rengimą ir jų įgyvendinimo stebėseną atsako Finansų ministerija, tačiau projektus administruoja šakinės ministerijos. Prioritetinių projektų sąrašė šiuo metu yra apie 130 projektų, daugiausia transporto srityje. Dauguma šių prioritetinių projektų galėtų būti bendrai finansuojami ES fondų lėšomis. ES fondų lėšų panaudojimą stabdo tokie veiksniai, kaip riboti administraciniai gebėjimai rengti

didelius investicinius projektus, nustatyti jų prioritetus ir juos įgyvendinti. Nors pastaruoju metu rengiami ir Europos Komisijai tvirtinti siunčiami stambūs infrastruktūros projektai, vis dar trūksta kai kurių svarbių projektų, pavyzdžiui, greitkelio Sibiu–Piteštis (kuriuo užtikrinamas susisiekimas su TEN-T Reino–Dunojaus ir Rytų–Rytinės Viduržemio jūros dalies koridoriais), ir įgyvendinimas apskritai vis dar atsilieka. Be to, ES lėšų įsisavinimą iki šiol lėmė projektai, kurie buvo parengti praėjusiam programavimo laikotarpiui, o dabartinio laikotarpio naujų projektų bazė dar nėra visiškai parengta;

- (22) siekiant svarbių Rumunijos politikos tikslų, įskaitant viešųjų išlaidų efektyvumo užtikrinimą, viešojo administravimo modernizavimą, inovacijų ir tvaraus ir integracinio augimo skatinimą, būtina užtikrinti efektyvius viešuosius pirkimus. Atsižvelgdama į jai skirtą rekomendaciją didinti viešųjų pirkimų skaidrumą Rumunija padarė nedidelę pažangą. Viešųjų pirkimų efektyvumas išlieka problema, o tam tikros priemonės, visų pirma *ex ante* kontrolės supaprastinimas, gali būti atšauktos. Nacionalinėje viešųjų pirkimų strategijoje pabrėžiama, kaip svarbu, kad Nacionalinė viešųjų pirkimų agentūra vykdytų bendrą *ex ante* kontrolę. Pasikartojančios teisėkūros iniciatyvos kelia pavojų, kad nebus pasiekti strategijos tikslai. Vis dar svarbu spręsti viešųjų pirkimų teisės aktų nuspėjamumo ir stabilumo klausimą ir nacionalinė viešųjų pirkimų strategija nėra iki galo įgyvendinta;
- (23) viešosios politikos formavimas tapo vis labiau nenuspėjamas, o tai daro neigiamą įtaką verslo aplinkai. Naujausias pavyzdys – plataus masto priemonių, turinčių poveikio bankų sektoriaus, antrosios pakopos pensijų fondų valdytojų, energetikos ir telekomunikacijų įmonių veikimui, priėmimas Vyriausybės nepaprastuoju potvarkiu, nepasikonsultavus su suinteresuotaisiais subjektais ir neatlikus poveikio vertinimo. Reglamentavimo poveikio vertinimai išlieka formalumu, o jų kokybė ir faktinis naudojimas įvairiuose sektoriuose iš esmės skiriasi. Reglamentavimo poveikio vertinimų ir politikos formavimo kokybės kontrolė atliekama labai nedideliu mastu. Nėra tvaraus politikos stebėjimo mechanizmo su skaidria ataskaitų teikimo sistema ir *ex post* vertinimais. Apie svarbias teisėkūros iniciatyvas dažnai pranešama prieš pat jas priimant. Suinteresuotieji subjektai ribotai dalyvauja rengiant ir įgyvendinant reformas ir retai vyksta tikras dialogas, nors tam būtinos institucinės struktūros egzistuoja. Mažąsias ir vidutines įmones ypač veikia sudėtingos administracinės procedūros. Pavyzdžiui, apsunkinančios administracinės įmonių steigimo procedūros ir paslaugų teikėjams, įskaitant reglamentuojamąsias profesijas, taikomi reguliavimo reikalavimai trukdo tolesnei rinkos plėtrai. Vis dar tebėra atidėtas svarbių teisės aktų dėl žmogiškųjų išteklių valdymo viešojo administravimo srityje priėmimas. Didelė atsakomybės ir išteklių fragmentacija daro poveikį teikiamų viešųjų paslaugų, ypač vietos lygmens, nuoseklumui ir prieinamumui. Nacionalinės ir regioninės skirtingų viešųjų paslaugų strategijos nėra tinkamai perkeltos į regionų ir vietos lygmens integruotas priemones. Viešųjų paslaugų finansavimas visoje šalyje yra nevienodas ir dažnai neatitinka vietos poreikių. Neatsižvelgiama į tokius veiksnius kaip vienodas strateginis požiūris pagal paslaugų rūšį, esamos spragos ir poreikiai plėtoti naujas paslaugas. Trūksta vietos valdžios institucijų pajamų stabilumo ir nuspėjamumo. Imtasi ribotų veiksmų siekiant pagerinti pusiausvyrą tarp decentralizuotinių pareigų ir finansinių išteklių skyrimo, kad vietos valdžios institucijos galėtų teikti kokybiškas paslaugas. Siekiant padidinti administracinius gebėjimus vietos lygmeniu reikia imtis papildomų veiksmų;
- (24) ypatingos svarbos infrastruktūros sektoriuose, pvz., energetikos ir geležinkelių transporto, pagrindinis vaidmuo tenka valstybės valdomoms įmonėms. Dėl palankios

makroekonominės aplinkos jų ekonominiai ir finansiniai rezultatai pastaruoju metu pagerėjo. Tačiau finansinių ir veiklos rezultatų skaidrumas ir atskleidimas nepagerėjo, o įmonių valdymo taisyklės ir toliau taikomos tik retais atvejais. Konkretūs pavyzdžiai, be kita ko, yra pakartotinis laikinųjų valdybų skyrimas nukrypstant nuo teisės aktų idėjos ir teisės aktuose numatytų reikalavimų laikymosi užtikrinimo priemonių netaikymas reikalavimų nesilaikančioms bendrovėms. Rizika, kad teisės aktai dėl valstybės valdomų įmonių gali būti labai susilpninti, nesumažėjo. Tai reiškia, kad naikinama pažanga, padaryta įgyvendinant 2015 ir 2016 m. šaliai skirtas rekomendacijas. Dėl to pablogėjo pagrindinės sąlygos, kuriomis skatinamas efektyvus viešųjų išteklių naudojimas, ir atsirado spragų, leidžiančių priimti iškreiptus investicinius sprendimus. Norint perduoti kelių didesnių valstybės valdomų įmonių nuosavybę naujam Valstybės plėtros ir investicijų fondui, reikės kruopščiai taikyti griežtas įmonių valdymo taisykles tiek fondui, tiek jo portfeliui priklausančioms įmonėms;

- (25) per praeitus metus įvykę pokyčiai sukėlė susirūpinimą dėl teisinės valstybės principo ir sustiprino anksčiau kilusį didelį susirūpinimą dėl to, ar ankstesnė pažanga, kurią Rumunija padarė įgyvendindama teismų sistemos reformą ir kovodama su aukšto lygio korupcija, yra negrįžtama ir tvari. Šie klausimai stebimi pagal bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą. Šiuo metu galioja trijų su teisingumu susijusių teisės aktų pakeitimai, kuriuose numatytos priemonės, kuriomis silpninamos teisinės teismų nepriklausomumo garantijos. Tikėtina, kad jie pakenks tiek teisėjų ir prokurorų kasdieninio darbo veiksmingumui, tiek visuomenės pasitikėjimui teisminėmis institucijomis. Daromas spaudimas teisminėms institucijoms ir atskiriems teisėjams, be kita ko, įsteigiant specializuotą nusikaltimais įtariamų teisėjų baudžiamojo persekiojimo skyrių. Vykdomi veiksmai, kuriais siekiama iš dalies pakeisti Baudžiamąjį kodeksą ir Baudžiamojo proceso kodeksą, turėtų neigiamą poveikį nusikalstamų veikų tyrimų ir teismo procesų veiksmingumui, taip pat susiaurintų korupcijos kaip nusikalstamos veikos sampratą. Susirūpinimą taip pat kelia aukšto rango teisėjų atleidimo ir skyrimo procesai. Iš naujausių pranešimų galima suprasti, kad su teisingumo sistemos reforma susijusios priemonės gali būti svarstomos iš naujo;
- (26) pagal bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą Komisija toliau stebi teismų reformą ir kovą su korupcija Rumunijoje. Todėl šios sritys neįtraukiamos į Rumunijai skirtas rekomendacijas, tačiau jos yra svarbios siekiant šalyje sukurti palankią socialinę ir ekonominę aplinką;
- (27) pašalinti tam tikrus rekomendacijose nustatytus trūkumus, visų pirma šalies ataskaitos⁹ D priede nurodytose srityse, galėtų padėti 2021–2027 m. ES fondų programavimas. Tai suteiktų Rumunijai galimybę atsižvelgiant į regionų skirtumus optimaliai panaudoti tuos fondus nustatytuose sektoriuose. Kad šios investicijos būtų sėkmingos, svarbu stiprinti šalies administracinius gebėjimus valdyti šiuos fondus;
- (28) per 2019 m. Europos semestrą Komisija atliko išsamią Rumunijos ekonominės politikos analizę ir ją paskelbė 2019 m. šalies ataskaitoje. Be to, ji įvertino 2019 m. konvergencijos programą ir 2019 m. nacionalinę reformų programą, taip pat veiksmus, kurių Rumunija ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais jai skirtas rekomendacijas. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Rumunijos politikai, bet ir tai, kaip jie atitinka Sąjungos taisykles ir gaires, nes būtina

⁹ SWD(2019) 1022 *final*.

stiprinti bendrą Sąjungos ekonomikos valdymą Sąjungos lygio priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų;

- (29) atsižvelgdama į šį vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2019 m. konvergencijos programą, o jos nuomonė¹⁰ atspindėta visų pirma toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje;
- (30) atsižvelgdama į Komisijos nuodugnios apžvalgos ir šio vertinimo rezultatus, Taryba išnagrinėjo 2019 m. nacionalinę reformų programą ir 2019 m. konvergencijos programą. Jos rekomendacijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį atspindėtos toliau išdėstytose 1, 2, 4 ir 5 rekomendacijose. 1 rekomendacijoje nurodytos fiskalinės politikos priemonės, *inter alia*, padeda naikinti su konkurencingumu ir išorės pozicija susijusį disbalansą,

REKOMENDUOJA Rumunijai 2019 ir 2020 m. imtis šių veiksmų:

1. Užtikrinti, kad būtų laikomasi 2019 m. birželio XX d. Tarybos rekomendacijos ištaisyti didelį nukrypimą nuo koregavimo plano, kuriuo siekiama vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo. Užtikrinti visapusišką fiskalinės sistemos taikymą. Gerinti mokesčių prievolių vykdymą ir mokesčių surinkimą.
2. Užtikrinti finansinį stabilumą ir bankų sektoriaus patikimumą. Užtikrinti valstybinės pensijų sistemos tvarumą ir ilgalaikį antrosios pakopos pensijų fondų gyvybingumą.
3. Gerinti švietimo kokybę ir įtraukumą, ypač romų ir kitų palankių sąlygų neturinčių asmenų grupių. Gerinti įgūdžius, įskaitant skaitmeninius, visų pirma didinant profesinio rengimo ir mokymo bei aukštojo mokslo atitiktį darbo rinkos poreikiams. Didinti socialinių paslaugų aprėptį ir kokybę ir užbaigti minimalių įtraukties pajamų reformą. Gerinti socialinio dialogo veikimą. Užtikrinti objektyviais kriterijais pagrįstą minimaliojo darbo užmokesčio nustatymą, atsižvelgiant į darbo vietų kūrimą ir konkurencingumą. Gerinti sveikatos priežiūros prieinamumą ir ekonominį efektyvumą, be kita ko, persiorientuojant į ambulatorinę priežiūrą.
4. Vykdam su investicijomis susijusią ekonominę politiką sutelkti dėmesį į transportą, ypač į jo darnumą, mažo anglies dioksido kiekio energetiką ir energijos vartojimo efektyvumą, aplinkosaugos infrastruktūrą, taip pat inovacijas, atsižvelgiant į regioninius skirtumus. Tobulinti stambių projektų rengimą ir prioritetų nustatymą ir spartinti tokių projektų įgyvendinimą. Didinti viešųjų pirkimų efektyvumą ir užtikrinti visišką bei tvarų nacionalinės viešųjų pirkimų strategijos įgyvendinimą.
5. Gerinant sprendimų priėmimo proceso kokybę ir nuspėjamumą, be kita ko, rengiant tinkamas konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais, atliekant veiksmingus poveikio vertinimus ir taikant racionalizuotas administracines procedūras, užtikrinti, kad teisėkūros iniciatyvos nemažintų teisinio tikrumo. Stiprinti valstybės valdomų įmonių bendrąjį valdymą.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas

¹⁰ Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį.